

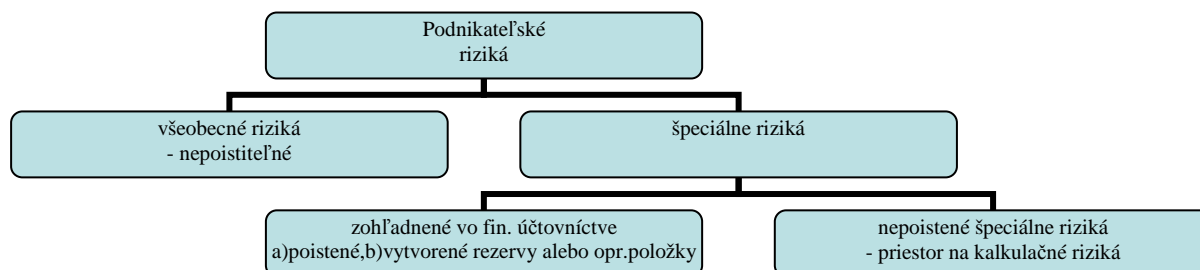
PODNIKATEĽSKÉ RIZIKÁ A ICH ZAČLENENIE DO SYSTÉMU MANAŽERSKÉHO ÚČTOVNÍCTVA¹

Business Risk and their Inclusion in the Management Accounting

Renáta Antalová

Pojem riziko podnikateľa v čase finančnej krízy skloňujú viac než kedykoľvek predtým. Vyplýva to zo správy Business Risk Report spoločnosti Ernst&Young pre rok 2009. V spolupráci s Oxford Analytica oslovil Ernst & Young viac ako sto analytikov z jedenástich priemyselných odvetví a dvadsiatich akademických disciplín. Úlohou respondentov bolo vybrať hlavné podnikateľské riziká, ktoré môžu v roku 2009 ohrozovať celosvetové firmy a objasniť príčinu svojich tvrdení. Nestabilita trhov a s ňou spojené podnikateľské riziká ovplyvnili rebríček hlavných rizík zostavený na základe uvedeného prieskumu. V prvej desiatke hlavných rizík pre celosvetové podnikanie v roku 2009 sa uvádzajú úverová kríza, regulácia a zhoda so zákonnými požiadavkami, prehĺbujúca sa recesia, radikálna ekologizácia, netradičný hráči, znižovanie nákladov, využitie talentu, realizácia aliancií a transakcií, zastaralosť obchodných modelov a riziká ohrozujúce dobrú povesť.²

Definícií pojmu riziko je v odbornej literatúre mnoho. Vo všeobecnosti ho možno charakterizovať ako možnosť vzniku škody alebo straty ako dôsledku určitého správania sa alebo udalosti. Jung ho charakterizuje ako „nebezpečenstvo straty vyplývajúce z určitého rozhodnutia.“³ Zingel člení riziko ako „neistý budúci jav s pravdepodobnostnou funkciou“⁴ na všeobecné a špeciálne.

Všeobecný prehľad rizík a ich začlenenie do systému účtovníctva pre riadenie

Všeobecné riziká sa viažu na podnikanie ako také, možnosť ich vzniku vyplýva zo samotnej existencie podnikania a sú nepoistiteľné. Napríklad riziko stagnácie v danom odvetví podnikania, technický pokrok, a podobne.

Špeciálne riziká sú dané existenciou určitej situácie. Ako príklad možno uviesť riziko vzniku požiaru pri spracovávaní materiálu, riziko krádeže pri obchodovaní s tovarom alebo riziko ochorenia pri práci. Voči niektorým špeciálnym rizikám sa podniky poisťujú povinne (zákonom stanovená povinnosť), iné riziká poistené byť môžu ale nemusia, ostatné poistené byť nemôžu (pretože uvedené druhy rizík poisťovne nepoisťujú).

¹ Tento článok bol spracovaný ako jeden z výstupov projektu Kultúrnej a edukačnej grantovej agentúry Ministerstva školstva SR č. 3/6243/08 (G483/08) „Implementácia zmien v účtovníctve a daňovom systéme po vstupe Slovenskej republiky do Európskej únie a Eurozóny do výučby predmetov študijného programu Účtovníctvo“.

² <http://www.svet-komunikacie.sk/index.php?ID=5798>

³ Jung, H.: Controlling, 2. Aufl., München: Oldenbourg, 2003, s. 367

⁴ <http://www.bwl-bote.de/20090308.htm>

Riziká, voči ktorým sa podnik poistil sú chápané ako finančné služby poisťovní, vo finančnom účtovníctve sa účtujú ako náklad a poistné sa hradí spravidla za dlhšie časové obdobie ako mesiac. V nákladovom účtovníctve sa však takéto náklady rozpočítajú a účtujú mesačne.

Ďalším druhom nákladov v nákladovom účtovníctve sú tzv. náklady kalkulačného rizika. Medzi špeciálne riziká pri ktorých môže vzniknúť v nákladovom účtovníctve potreba účtovania o nákladoch kalkulačného rizika patria podľa Tumpacha napríklad:

- a) riziko neprirodzene vysokého prirodzeného úbytku zásob;
- b) riziko nesprávne stanovenej doby životnosti dlhodobých aktív;
- c) riziko vyššieho rozsahu záručných opráv oproti pôvodným predpokladom;
- d) riziko vzniku mimoriadnych udalostí;
- e) riziko nesplatenia pohľadávok podniku.⁵

Sú to teda riziká, ktoré nemajú všeobecný charakter, podnik ich dopad nezohľadnil ani formou poistenia, ani nástrojmi, ktoré má vo finančnom účtovníctve v súlade so zásadou opatrnosti k dispozícii. Ich výšku možno stanoviť napríklad:

- ako priemer nákladov, ktoré vznikli v súvislosti so škodami vyskytujúcimi sa v minulých obdobiach;
- ako súčin základne na výpočet nákladov kalkulačného rizika a sadzby rizika.

Základňou na výpočet nákladov kalkulačného rizika môže byť napríklad hodnota skladových zásob materiálu, dlhodobých aktív, zásob vlastnej výroby... Sadzba je daná pomerom skutočných škod alebo strát z viacerých minulých období a základne ku ktorej sa škody alebo straty viazali. Náklady kalkulačného rizika možno využiť predovšetkým v rámci rozhodovacieho procesu, pretože vedú ku zníženiu deklarovaného zisku tých variantov rozhodovania, ktoré sú rizikovejšie.⁶

Abstrakt

Riziko ako neistota súvisiaca s možným negatívnym vývojom v budúcnosti sa viaže k podnikaniu od jeho prvopočiatkov. Finančné vyčíslenie budúceho rizika sa do účtovníctva explicitne dostáva vo forme nákladov. Vo finančnom účtovníctve napríklad vo forme poistného, rezerv alebo opravných položiek, v nákladovom účtovníctve napríklad vo forme tzv. nákladov kalkulačného rizika.

Kľúčové slová: riziko, všeobecné riziká, špeciálne riziká, manažerské účtovníctvo, náklady kalkulačného rizika

Summary

Risk as the uncertainty related to possible negative development in the future is related to the business from its very beginning. The financial quantification of future risk has the form of explicit costs in accounting. In the financial accounting it is in the form insurance, provisions or adjustment and in cost accounting it is in the form of cost of calculation risk.

5 Tumpach, M.: Manažerske a nákladové účtovníctvo, 1. vydanie, Bratislava: Iura Edition, 2008, s. 19

6 Tumpach, M.: Manažerske a nákladové účtovníctvo, 1. vydanie, Bratislava: Iura Edition, 2008, s. 19

Key words: risk, general risks, specific risks, management accounting, cost of calculation risk

JEL klasifikácia: M40

Použitá literatúra

- [1] Jórasz, W.: Kosten- und Leistungsrechnung, Einführung mit Aufgaben und Lösungen, 2. Aufl., Stuttgart: Schäffer-Poeschel, 2000
- [2] Jung, H.: Controlling, 2. Aufl., München: Oldenbourg, 2003, s. 367
- [3] Tumpach, M.: Manažérske a nákladové účtovníctvo, 1. vydanie, Bratislava: Iura Edition, 2008
- [4] Witthoff, H.-W.: Kosten- und Leistungsrechnung der Industriebetriebe, Mit Übungsaufgaben und Lösungen, 4. Aufl., Stuttgart: Schäffer-Poeschel, 2001
- [5] <http://www.svet-komunikacie.sk/index.php?ID=5798>
- [6] <http://www.bwl-bote.de/20090308.htm>

Kontakt

Renáta Antalová, Ing., Mgr., Ph.D., Katedra účtovníctva a audítorstva, FHI EU v Bratislave, Dolnozemska cesta 1/b, 852 35 Bratislava, tel.: +421 2 67 295 756, rantal@euba.sk